

Česká energetika míří do slepé uličky.

Břežnový summit Evropské unie požaduje do roku 2020 zvýšit podíl obnovitelných zdrojů na celkové spotřebě energie EU na 20%, o pětinu snížit objem emisí skleníkových plynů oproti úrovni z roku 1990 a podíl biopaliv na celkové spotřebě paliv v dopravě zvýšit nejméně na 10%. „Je to katastrofa“, stručně komentoval dohodu ministr průmyslu a obchodu Martin Říman.

Týden před konáním summitu se v Praze uskutečnil již 7. mezinárodní energetický kongres ČR, který pod názvem „**Energetická bezpečnost České republiky**“ tradičně pořádala společnost Business Fórum. Hlavní rysy nové unijní energetické politiky přednesl zástupce Evropské komise hned v úvodní části kongresu. Následující přednášky i diskuse však přinesly otázky, ale i odpovědi. Zde jsou některé z nich.

Dokončení vnitřního trhu s elektřinou a plynem s jasnějším oddělením výroby od přenosu a distribuce pro velké energetické firmy.

Z diskuse na toto téma vyplynulo, že stojíme před problémy, které posílení regulace a tzv. unbundling nevyřeší, protože v Evropě není dostatek elektřiny, nejsou vytvořené technické podmínky k rozsáhlejšímu obchodování mezi státy jak s plynem, tak i s elektřinou.

Bezpečnost a spolehlivost dodávek je ohrožena. Zesiluje negativní vliv výroby elektřiny z větrných elektráren na stabilitu evropských sítí. Do rozvoje sítí je nutno investovat 6 miliard € během nejbližších šesti let. Skutečnost je však pouhých 200 mil. €/rok.

Je nutná dlouhodobá vyrovnanost nabídky a spotřeby elektřiny, to však vyžaduje do roku 2030 masivní investice do výstavby nových elektráren v řádu jednoho bilionu €, tedy zhruba 50 miliard € ročně.

Ceny energetických komodit prudce rostou a nepříznivě ovlivňují konkurenceschopnost průmyslových podniků v ČR. Růst cen elektřiny v posledních letech není způsoben nedostatkem trhu, ale nedostatkem zdrojů a nejistou budoucností. Tržní síly jsou schopny vytvořit homogenní cenové prostředí a udržovat dlouhodobě ceny na nejnižší možné (konkurenční) úrovni. Ovšem tržní síly nemohou působit, pokud je působit nenecháme. Jako vybrané příklady netržních kroků byly uvedeny povolenky CO₂, zákaz výstavby jaderných bloků, podpora obnovitelných zdrojů.

Snížení emise skleníkových plynů o 20%

Cesta se zdá být jasná. Snížit do roku 2020 energetické potřeby o 20%, zvýšit podíl obnovitelných zdrojů na krytí celkové energetické potřeby EU na 20%, vyvinout bezemisní technologie pro uhelné elektrárny a rozvíjet jadernou energetiku, používat nízkouhlíková paliva.

Snížení energetických nároků začíná výrazným zvýšením účinnosti elektráren. Pokud teď nenahradíme dožívající uhelné elektrárny nejmodernější technologií se špičkovou účinností, můžeme se hned na začátku rozloučit se snížením energetické náročnosti i snižováním emisí CO₂. Udává se, že průmyslově vyspělé státy spotřebují 35 až 40 % primární energie v budovách. Se započtením spotřeby infrastruktury budov a energie na výrobu stavebních materiálů, dosahuje tento podíl až 50 %. Dosažení významnějších energetických úspor v této oblasti je proces na desítky let, i pokud hned teď budou nové budovy projektovány jako energeticky úsporné.

Obnovitelné zdroje. Česká republika nesplní svůj závazek vyrobit do roku 2010 8% elektřiny z obnovitelných zdrojů. Po vydání zákona o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů se sice výrazně zvýšil zájem investorů o tuto oblast, bohužel limitující je např. nedostatek biomasy pro tuzemské energetické využití. Přírůstky produkce cíleně pěstované biomasy jsou stále o řád menší, než předpokládali autoři Státní energetické

koncepte. O investice do větrných elektráren též vzrostl zájem, ale jejich příspěvek k energetické bilanci je malý a přetrvávají problémy se získáváním souhlasu k výstavbě. Podstatná část energie vodních toků je již využívána.

Jaderná energetika svým třetinovým podílem na tuzemské výrobě elektřiny velmi příznivě ovlivňuje bilanci CO₂. Terčem kritiky je např. nevyřešený konec palivového cyklu a o tzv. „vyhořelém“ jaderném palivu se u nás hovoří jako jaderném odpadu. Ve skutečnosti se, díky nízkému stupni „vyhoření“ paliva, jedná o významnou energetickou surovinu, která je využitelná v budoucnu. Kombinace jaderné energetiky s vodíkovým programem a energetickým využitím „vyhořelého“ paliva se může významnou měrou podílet na „bezemisní“ a nezávislé české energetice na sklonku tohoto století.

Uhlí je z hlediska emisí CO₂ nejméně vhodné palivo. Moderní technologie však umožňují jeho všestranné chemicko – energetické užití na bázi zplynění. Za pozornost stojí možnost společného zplyňování uhlí spolu s organickými odpady, které mají vysoký obsah vodíku a uhlíku, zejména s plasty a pryží. Společné zplynění uhlí a uvedených odpadů umožňuje jejich environmentálně šetrné využití ať již pro výrobu elektřiny a tepla nebo konverzi na kapalná paliva. Tato technologie umožňuje účinně separovat CO₂.

Žádný investor však nebude vkládat finanční prostředky do projektů, pro které nebude k dispozici palivo na dobu jejich životnosti. Paradoxně tak blokování uhelných zásob blokuje možné investice do moderních, k životnímu prostředí šetrných a energeticky hospodárných technologií.

Zemní plyn produkuje nižší měrné emise CO₂ než uhlí. Případné úniky zemního plynu do ovzduší však též přispívají ke zvyšování koncentrace skleníkových plynů vinou metanu, který tvoří podstatnou složku zemního plynu. Podíl zemního plynu na výrobě elektřiny je u nás malý. Jeho zvýšení na úkor uhlí by zcela jistě přispělo ke snížení emisí CO₂. Energetická zařízení na bázi zemního plynu jsou investičně méně náročná, než zařízení, využívající uhlí, popř. jádro a lze je vybudovat podstatně rychleji. Nevýhodou jsou vyšší provozní náklady, ovlivněné cenou zemního plynu. Ministerstvo životního prostředí své priority v oblasti energetické politiky definovalo v pořadí *energetické úspory – obnovitelné zdroje – zemní plyn*

Omezení závislosti na vnějších zdrojích.

Evropská komise chce omezit rostoucí energetickou závislostí EU na dodávkách energie z třetích zemí. Prosazuje vyšší využívání vlastních energetických zdrojů a při jednání o dodávkách energetických surovin z mimoevropských nalezišť chce „mluvit jedním hlasem“. Patrně však bude obtížné přimět členské země, aby tento koncept přijaly bez výhrad. Naopak producenti zemního plynu se rozhodli vytvořit kartel.

Míříme společně do slepé ulice.

Vláda rezignuje na využití zásob domácího uhlí „za limity“ i na další rozvoj jaderné energetiky. Přitom ve skladech „vyhořelého“ jaderného paliva v Dukovanech a Temelíně se hromadí energetická surovina, využitelná jako tuzemský zdroj energie pro nové jaderné technologie v době, kdy budou dočerpávány zásoby českého uhlí. Vláda podporuje obnovitelné zdroje energie, které zcela jistě mají své místo v české energetice. Mají, bohužel, i své limity. Švédsko se téměř před třiceti lety rozhodlo postupně opustit jadernou energetiku a úbytky jaderného výkonu nahradit obnovitelnými zdroji, zejména energií větru. Neúspěšně a vrací se zpět k jádru.

Má být východiskem z této naší slepé ulice masivní zvýšení dovozu zemního plynu a nastolení totální energetické závislosti i v elektroenergetice, se všemi hospodářskými i bezpečnostními riziky?

Celá Evropa míří k obrovskému deficitu elektřiny. Hovořit za takové situace o „trhu“ je naivní. Za podobné situace je spíše vhodný přidělový systém. Názory, že v případě potřeby elektřinu dovezeme, jsou legitimní. Otázka je, odkud ji bude možné dovézt, jaké množství a za jakou cenu.

Je nejvyšší čas otevřít celonárodní debatu o reálných možnostech využívání domácích energetických zdrojů a využít do konce tohoto rozpočtového období maximum unijních prostředků na posílení domácí energetické infrastruktury a nespoléhat v krizovém plánování na výraznější celoevropskou koordinaci.

Petr Karas
týdeník Euro, březen 2007